

## Asylum.

Az ártatlanul üldözöttek a nyers erő őskorában az emberi hatalom erőszakoskodása, elől az isteneknél, az istenek templomaiban kerestek és találtak menedéket, a melyek iránt a legerőszakosabb ember is tisztelettel viseltetett. Később a rendezett államviszonyok korában is épségben hagyták az istenségeknek azon ős jogát, hogy az üldözötteket oltalmukba fogadják, sőt az igazi bűnösöket sem volt szabad szent helyen elfogni és megölni. Ilyen menedékhelyek, ú. n. asylumok (asulon) voltak eleintén az áldozatok és istentiszteletek tartására szánt szent berkek, később a templomok és szent kerületek. S ha valaki az isteni oltalmat figyelembe nem véve, még e szent helyeken is bántalmazta az üldözöttet, azt az istenek boszúja sújtotta. Egyesek és államok követelték az ily szentségtörés megbüntetését. Thuc. 1, 126 sk. Just. 28, 3. Görögországban minden templomban hozzá volt ugyan forrva az isteni védelem joga, de a közszokás egyes templomokat különösebben felruházott a kiváltságos asylumjoggal (*jus asyli*)

,  
asulia

). Így Athenaeben a rabszolgák asyluma, kik urok embertelen bánásmódja elől gyakran menekültek az istenek védelme alá, a Theseus temploma és a Semnae istennők (Eumenides) szent helye volt. Az ország többi részében nevezetesebb asylumok voltak: Posidon temploma a Taenarum hegyfokon Laconiában, Athene

CalkioikoV

-é Spartában (Nep. Paus. 4 sk.), Apollóé Deliumban Boeotiában. Liv. 35, 51. – Rómában ez a jámbor hit és szokás kevésbé talált kedvező talajra. Bár ösmeretes az asylum, melyet a hagyomány szerint Romulus az új város lakosainak szaporítása céljából nyitott. Liv. 1, 8. Verg. Á. 8, 342 sk. Ez tölgyfaliget volt a mons Capitolinuson a vár (arx) és a Capitolium közt, de később elvesztette jelentőségét, mivel Dio Cass. 47, 19 szerint lassankint úgy körülépítette és annyira el volt zárva, hogy hozzáférhetlenné lőn. Másik asylumként találjuk említve Rómában a Diana szent helyét az Aventinus hegyen. Dion. Hal. 4, 26. Mind a mellett ez az egész intézmény a praktikus római államszervezetben sohasem vert oly mély gyökeret, mint a hogy a görög életben állandóan találjuk. Midőn Görögország római hatalom alá jutott, a görög szellem ez irányban is hatással volt a római gondolkodásra s egyes templomok méltán dicsekedtek asylumjoguknak a római hadvezérektől való elismerésével. A császárság korában azonban, midőn az asylumok a nyilvános gonosztevőt is ki akarták vonni az illetékes bíróság hatásköréből, az államhatalommal való összeütközések elkerülhetetlenekké váltak, de a keleti nép lelkületében az istenek oltalmában vetett hit sokkal mélyebben gyökerezett, mint sem hogy az egyes városok római hatósága egyszerűen túltehetne volna magát rajta. Tac. ann. 3, 60. Tiberius császár tehát 22 tájné Kr. u. rendeletet adott ki, hogy mindazok a városok, melyek asylumjoghoz igényt tartanak és ezt épségben óhajtják tartatni, a római senatus előtt igazolják jogosultságukat. Némely város lemondott igényéről, de mások küldöttségeik által a senatus elé terjesztvén jogaikat (Tac. ann. 3,60–63; 4, 14), a senatus nagy megszorításokkal szabályozta az asylumjogot s egyuttal elrendelte, hogy a visszaélések elkerülése végett e korlátozó szabályok minden menedékhelyül szolgáló templomban ércztábla vésve kifüggesztessenek. De még így sem voltak elkerülhetők az összeütközések, ezért Tiberius utóbb az asylumjogot a maga hagyománya jelentőségében teljesen eltörölte (Suet. Tib. 37); különben sem volt az

beilleszthető az ő abszolút uralkodásának keretébe. Azonban ugyancsak a császárság föllépésével más fajta kezdett kiképződni az asylumjognak. Ez időtől fogva ugyanis a császár lévén minden hatalom forrása, az elhalt császárok templomait (v. ö. Suet. Oct. 17. Dio Cass. 51, 15) s az élő császárok szobrait és képeit ruházták fel azzal a joggal, hogy a méltatlanul üldözötteket oltalmukba vehessék. Sem. de clem. 1, 18. Suet. Tib. 23. Először a meggyilkolt Julius Caesar templomát avatták fel a triumvirek ily menedékhelyül. Dio Cass. 47, 19. De ez a nemes célzatú intézmény is elfajult s míg az ártatlanoknak akart védelmet nyújtani a hatalom ellen, a gonoszoknak is alkalmat szolgáltatott a büntetés elkerülésére. Példáit I. Tac. ann, 3, 36. Philostr. vit. Apollon. 1, 15. Tiberius azonban a gyakori panaszok dacára sem volt hajlandó ezt az asylumot eltörölni, mivel éppen a császári hatalom eszméjében gyökerezett s megelégedett a visszaélések esetleges büntetésével. Csak is Antoninus Pius szüntette meg teljesen a császárok szobraival történt ilyenemű visszaéléseket. A pogány templomok asylumjoga átment a keresztény templomokra is.

*D. I.*